

Дмитрук О.Ю.
*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ: 20 РОКІВ ПОТОМУ ТА 20 РОКІВ ВПЕРЕД

За ініціативи декана географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктора географічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, члена-кореспондента НАПН України, Президента Українського географічного товариства України П.Г. Шищенка в червні 1995 р. була створена кафедра географії України.

Необхідність створення кафедри спонукали нові виклики, пов'язані із набуттям Україною незалежності та розвитком національної системи вищої географічної освіти. Особливої актуальності набули: поглиблене географічне вивчення території України; роботи зі створення національного атласу України; розробка науково-методичних основ та створення нових стандартів вищої географічної освіти. Також важливим викликом для національної системи вищої освіти є інтеграція у міжнародний освітній простір та потреба гармонізації системи вищої географічної освіти з міжнародними стандартами, в контексті «Болонської декларації».

Все це у сукупності вимагає підготовки фахівців конструктивно-географічного спрямування з поглибленими

спеціалізованими знаннями з географії України, що інтегрують природничо-географічну, соціо-економіко-географічну, краєзнавчо-географічну та освітньо-географічну складові сучасної географічної науки. Така модель підготовки фахівців на кафедрі географії України забезпечує їх високу конкурентоспроможність серед випускників географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка на найближчі роки (2015-2020 рр.) та подальшу перспективу.

Розвиток кафедри географії України географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка визначається відповідними статутними документами та програмами розвитку Київського національного університету імені Тараса Шевченка географічного факультету в яких зокрема передбачено поглиблену підготовку фахівців географів з англійської мови.

Також аналіз сучасних тенденцій розвитку системи національної освіти в Україні дає підстави виокремити чинники які впливатимуть на розвиток кафедри географії України географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка на найближчу перспективу. Провідними серед

них є: надзвичайно складна міжнародна і військово-політична ситуація, що пов'язана із агресією Російської федерації (окупація та анексія Кримського півострова, окупація частини південно-східних територій Донецької і луганської областей України та створення там сепаратистських анклавів), здійсненню антитерористичної операції регіонального рівня, складний стан соціально-економічного розвитку України; неоднозначний розвиток системи національної вищої освіти (прийняття нового закону «Про освіту»), реформуванням вищої освіти в Україні в контексті Болонського процесу; запровадженням вибіркового елементу з МСКО в національний класифікатор підготовки фахівців з вищою освітою, реформуванням системи підготовки науково-педагогічних кадрів для науки і вищої школи, кардинальним оновленням стандартів вищої базової (ОКР бакалавр) та повної (ОКР магістр) географічної освіти, розробка навчально-наукових програм підготовки докторів філософії з географії.

Для кафедри географії України – це етап збереження багатого науково-педагогічного надбання вищої географічної освіти в Україні, вивчення та залучення найкращих закордонних здобутків вищої географічної освіти, відкриття нових спеціальностей ОКР магістр, підготовка науково-методичного забезпечення навчального процесу, дбайливе використання та оновлення матеріально-технічної бази для забезпечення навчального процесу на факультеті та проведення польових навчальних практик, проведення занять зі студентами англійською мовою, залучення до викладацької роботи нових кадрів.

Загальна концепція розвитку кафедри географії України – інтеграція в освіті, науці та практиці природничо-географічної, соціо-економіко-географічної, краєзнавчо-географічної та освітньо-географічної складових сучасної географічної науки, а також поглиблене вивчення іноземних мов (англійської мови), геоінформаційних дисциплін та інноваційних методів досліджень. Сформоване на такій основі конструктивно-географічне мислення з широким географічним відносколом дозволить висококваліфікованим випускникам кафедри географії України обґрунтовано приймати рішення в галузі раціонального природокористування,

збереження та дбайливого використання унікального природного та історико-культурного надбання України, розвитку національної системи вищої географічної освіти, розвитку географічного краєзнавства та національного туризму.

Викладена вище концепція розвитку кафедри базується на можливостях:

кафедри – забезпечити високий рівень викладання загально географічних та спеціалізованих географічних дисциплін, належний рівень науково-методичного та практичного забезпечення навчального процесу авторськими програмами, методичними вказівками, навчальними посібниками і підручниками;

географічного факультету – зорієтувати майбутнього випускника кафедри географії України на досконале теоретико-методичне та практичне вивчення природних, соціально-економічних та історико-культурних об'єктів, процесів і явищ географічного середовища в польових умовах (починаючи з навчальних практик в Канівському національному природному заповіднику – I курс, Голосіївському навчально-науковому полігоні в м. Києві – II курс, Ясинянській навчально-науковій базі в Карпатах – III курс);

університету – залучати висококваліфікованих фахівців з інших факультетів для викладання відповідних дисциплін зокрема для поглибленого вивчення англійської мови, оволодіння сучасною інформаційною технікою, знання сучасної світової філософії, економіки, менеджменту, маркетингу тощо;

На кафедрі у навчальному процесі беруть участь викладачі, які є відомими вченими в сфері географії України як на національному так і на міжнародному рівні. Такий потенціал дозволяє формувати у здібних студентів навички майбутніх молодих науковців, здатних розв'язувати актуальні завдання географічної науки і практики, відповідно до міжнародних критеріїв сталого розвитку.

Пріоритетними напрямками роботи кафедри географії України є: активна навчально-виховна діяльність; розробка стандартів вищої географічної освіти; впровадження інновацій у навчальний процес, розробка навчальних планів, створення нових курсів, спецкурсів, програм, методичних вказівок, навчальних посібників, підручників; наукова робота в

галузі раціонального природокористування та охорони географічного середовища; набуття, обробка, збереження та поширення наукової географічної інформації; розвиток географії України, географії рекреації та туризму, конструктивної географії; географічно-краєзнавча, екотуристська та громадська діяльність.

Навчально-методична та виховна робота кафедри географії України у найближчі роки буде насамперед сконцентрована на таких аспектах діяльності:

- розробка, удосконалення та оновлення навчально-методичного забезпечення навчального процесу кафедри, розробка стандартів вищої географічної освіти, розробка навчальних планів, створення нових курсів, спецкурсів, програм, методичних вказівок, навчальних посібників, підручників, впровадження інноваційних методів викладання географічних дисциплін та проведення польових навчальних практик;

- розробка нових практичних робіт для спеціалізованих географічних курсів на основі застосування сучасних інформаційних та геоінформаційних технологій, інноваційних географічних методів дослідження навколишнього середовища;

- регулярне ознайомлення професорсько-викладацького та навчально-допоміжного складу кафедри, аспірантів, магістрів та з нормативно-правовими документами в галузі освіти і науки, наказами і розпорядженнями керівництва університету та географічного факультету;

- удосконалення професійно-організаційної роботи з учнівською молоддю з популяризації спеціальності з метою формування якісного контингенту студентів кафедри шляхом участі в проведенні географічних олімпіад, Дня відчинених дверей на факультеті;

- поглиблення інтеграції освіти з практикою на основі розвитку зв'язків з провідними організаціями, що пред'являють попит на випускників кафедри (Міносвіти України, Мінприроди України, Мінекології України, Мінекономіки України, МНС України, Мінінфраструктури України (Державне агентство з туризму) профільні установи НАН України та інші держані та недержавні організації) з

використанням їх кадрового та матеріального потенціалу для забезпечення навчального процесу та проходження виробничих практик;

- налагодження ефективних контактів з випускниками кафедри для поширення університетських цінностей, встановлення зворотного зв'язку з метою вдосконалення освітнього процесу і підняття престижності фахового професіоналізму.

Особливості структури організації науково-дослідного процесу кафедри географії України визначає поєднання наукових фундаментальних та прикладних досліджень за бюджетною тематикою факультету з інноваціями у вищій географічній освіті.

Структурно наукова діяльність кафедри географії України має зосереджуватися на подальшому розширенні досліджень двох наукових шкіл конструктивно-географічного спрямування «Регіонального геоекологічного аналізу», заснованої професором П.Г. Шищенком у 1992 р. (науковий керівник – професор П.Г. Шищенко) та науково-методичної школи «Інновацій у географічній освіті» заснованої професором П.Г. Шищенком у 2000 р. (наукові керівники – професори П.Г. Шищенко та О.Ю. Дмитрук). В цьому контексті перспективними напрямками наукових досліджень на кафедрі є:

- удосконалення теоретико-методичних та практичних основ регіонального геоекологічного аналізу та розробка конструктивно-географічних основ планування ландшафтів (д-р геогр. наук, професор П.Г. Шищенко);

- розробка та удосконалення науково-методичних основ стандартів вищої географічної освіти (д-р геогр. наук, професор П.Г. Шищенко, д-р геогр. наук, професор О.Ю. Дмитрук);

- розробка та удосконалення теорії та методики антропогенно-ландшафтознавчих досліджень зокрема урболандшафтознавчих та рекреаційно-ландшафтознавчих (д-р геогр. наук, професор О.Ю. Дмитрук);

- розробка конструктивно-географічних основ географічного краєзнавства та країнознавства, географії України (д-р геогр. наук, професор П.О. Масляк);

- розробка конструктивно-географічних основ географії рекреації та туризму (канд. геогр. наук, доцент О.В. Аріон);

- розробка конструктивно-географічних основ збалансованого рекреаційного природокористування та екотуризму (д-р геогр. наук, професор О.Ю. Дмитрук);

- вивчення інновації у географічній науці та освіті провідних країн світу, розвиток міжнародного співробітництва в галузі вищої географічної освіти, географії рекреації та туризму (канд. геогр. наук, доцент О.О. Мотузенко).

Для забезпечення оптимального поєднання науково-дослідного та навчально-виховного процесу кафедри планується:

- щороку брати участь в конкурсах і виборювати замовлення на госпдоговірні теми у профільних відомствах: Мінприроди України, Мінінфраструктури України;

- поглиблювати творчу співпрацю з вченими інституту географії НАН України за напрямками наукових досліджень кафедри;

- забезпечити висвітлення результатів науково-дослідних робіт у наукових друкованих виданнях факультету та за допомогою ІТ-технологій зокрема на сайті кафедри;

- посилити роботу з підготовки і публікації результатів наукових досліджень у міжнародних наукових журналах та презентації їх на міжнародних наукових форумах;

- брати активну участь в організації та проведенні Всеукраїнських наукових

конференцій з міжнародною участю «Географічна освіта і наука в Україні

- забезпечувати подальшу роботу наукового семінару кафедри «Географічна наука та освіта в Україні і світі», організованого в 1995 р., який отримав визнання серед відповідних фахівців України.

У найближчі роки, використовуючи досвід, напрацьований на кафедрі планується активно залучати студентів до виконання наукової тематики кафедри при написанні кваліфікаційних робіт, а також:

- сприяти талановитим студентам у написанні наукових робіт та їх участі у відповідних конкурсах Міносвіти України, НАН України;

- публікувати спільні статті студентів, магістрів, аспірантів і викладачів у наукових збірниках і журналах;

- залучати здібних до наукової роботи студентів до навчання в аспірантурі на кафедрі.

У контексті розвитку міжнародної наукової мобільності інтенсивно поглиблюються існуючі творчі зв'язки із зарубіжними вченими, зокрема з університетів дружніх країн ближнього зарубіжжя та Італійських університетів учасників програми «Україна – Італія: співробітництво в галузі туризму».